

Mevlüt İhsanî'nin Şiirlerinde Dînî Muhteva*

Religious Content in Mevlüt İhsanî's Poems

ÖZET

Bu makalede 20. yüzyıl âşıklık geleneğinin öncülerinden Mevlüt İhsanî'nin şiirleri dinî yönden ele alınmıştır. İhsanî, şiirlerinde Allah'a olan derin bağlılığı ve sevgisini, Peygamber muhabbetini ve O'nun şefaatine olan inancını dile getirmiştir. Peygamberimizin şefaatine olan umut, şiirlerinde daima canlı tutularak kurtuluşun ancak Hz. Peygamberin sünnetine ittiba etmekle mümkün olduğunu altı çizilmiştir. Hz. Peygamberin insanların en hayırlısı olduğunu vurgulamış ve gerçek peygamber âşıklarının dünyevi arzularından ve kötü ahlaktan feragat edenler olduğunu belirtmiştir. İhsanî, dinî kitaplara atıfta bulunarak; son kitap Kur'an'ı Kerim'den sıkça bahsetmekte ve ondan iktibaslarla bulunmaktadı. Bu iktibaslarda şifa ayetleri başta olmak üzere; rahmet, mağfiret, tövbe, beraat, cennet, huri, gılman, ihsan, melek, cehennem, zebani, ahiret inancı gibi konuları ustalıklı şiir diline aktardığı görülmektedir. Mevlüt İhsanî şiirlerinde; peygamber kıssaları, mucizeleri, evliya menakıpları gibi dinî konuları estetik formlarla sunmuştur. Kur'an-ı Kerim'e olan vukufiyetiyle, Kur'an surelerinden, ayet sayılarından, ebced hesabına varıncaya kadar birçok konudan bahsetmesi muhtevayı zenginleştirmiştir. Görme engeline rağmen, İhsanî dinî konuları fevkalade bir ustalıklı dile getirmiştir. Çocukluk yıllarından itibaren köy odalarında hocalardan, usta âşıklardan, meddahlardan, halk hikâyecilerinden dinlediği anlatılardan beslenmiştir. Özellikle Hz. Ali Cenknâmeleri, Battalnâmeler, Leyla ile Mecnun, Köroğlu Hikâyeleri ve Mızraklı İlmihâl gibi dönemin dinî hayatına ışık tutan bu eserler Mevlüt İhsanî'nin şahsiyetini ortaya çıkarmış ve irticalen söyleyişlerine ve atışmalarına kaynaklık teşkil etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili ve Edebiyatı, Âşık Mevlüt İhsanî, Allah'a İman, Hz. Muhammed Sevgisi, Kur'an'a Bağlılık

ABSTRACT

In this article, the poems of Mevlüt İhsanî, one of the pioneers of the 20th century minstrel tradition, are analyzed from a religious perspective. In his poems, İhsanî expressed his deep devotion and love for Allah, his love for the Prophet and his belief in his intercession. The hope for the Prophet's intercession is always kept alive in his poems and it is emphasized that salvation is only possible by following the Prophet's Sunnah. He emphasized that the Prophet was the best of people and stated that true lovers of the Prophet were those who renounced worldly desires and bad morals. Referring to religious books, İhsanî frequently mentions and quotes from the last book, the Qur'an. In these quotations, it is seen that he skillfully translates into the language of poetry topics such as healing verses, mercy, forgiveness, repentance, acquittal, heaven, huri, gilman, ihsan, angel, hell, demon, belief in the hereafter. In his poems, Mevlüt İhsanî presented religious subjects such as prophet parables, miracles, and the stories of saints in aesthetic forms. His knowledge of the Holy Qur'an enriched the content by mentioning many subjects such as the suras of the Qur'an, the number of verses, and the calculation of gematria. Despite his visual impairment, İhsanî articulated religious subjects with remarkable skill. Since his childhood, he was nourished by the narratives he listened to in village rooms from teachers, master minstrels, meddahs and folk storytellers. These works, which shed light on the religious life of the period, such as Hz. Ali Cenknâmeleri, Battalnâmeler, Leyla and Mecnun, Köroğlu Stories and Mızraklı İlmihâl, revealed Mevlüt İhsanî's personality and served as a source for his singings.

Keywords: Turkish Language and Literature, Ashiq Mevlüt İhsanî, Belief in Allah, Love for Prophet Muhammad, Loyalty to the Qur'an

GİRİŞ

Yüce Allah, insanı en güzel biçimde ahsen-i takvim olarak yaratıp, üstün kabiliyetlerle donatarak onu ilahi hitabın muhatabı kılmış ve böylece onurlandırmıştır. Bu yaratılışın bir sonucu olarak, insan diğer yaratılanlar içerisinde hususi bir konuma yükselmiştir. Yaratıcısı, bilmediğini öğreterek insanı ilahi bilgiyle donatmış ve sayısız nimetler ikram ederek gayet yüce bir sorumlulukla yükümlü kılmıştır. Dünya hayatında insanı yalnız bırakmayan Allah, peygamberler ve kitaplar göndererek ona bu sorumluluğu yerine getirmesi konusunda rehberlik etmiştir. Böylece insanoğlu, inkârın karanlık çukurundan çıkarak, imanın ve cümle güzelliklerin nuruna erişme fırsatı bulmuştur. Toplum içerisinde insanların nasıl yaşaması gerektiği, gönderilen peygamberler ve kitaplar aracılığıyla "Din" adı altında kurumsal bir sisteme bürünmüştür.

İlk insandan itibaren var olan din, insanoğlunun fitrî elzemiyetidir. Din, hayatın nihai anlamını öğretir, dünya ile ahiretin, akıl ile ruhun dengesini kurmamıza yardımcı olur, iç dinginliği sağlar, topluma huzur, meveddet ve adalet getirir ve bireysel-toplumsal sorumlulukları ibadet şuuruyla bir yükümlülüğe dönüştürür. Bu nedenle insanın din

Oğuzhan Aydın¹ 

How to Cite This Article
Aydın, O. (2024). "Mevlüt İhsanî'nin Şiirlerinde Dînî Muhteva", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:9, Issue:2; pp:121-129. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11103354>

Arrival: 01 February 2024
Published: 30 April 2024

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye

ihtiyacının doğru bilgiyle karşılanması, yerinde ve önemli bir konudur. Dinin birinci hedefi insandır. Onun için dinî bilgilerin insan hayatını daimi aydınlatması, İslam'ın evrensel mesajının akıl ve gönül dünyamızda tazelenmesi, bilgi ve hayat arasındaki dinamik bağın oluşması açısından büyük bir öneme sahiptir.

İslam'a göre, dinin kurucusu Yüce Mevlâ'dır; sahih dinler tamamen Allahu Teâlâ tarafından gönderilmiş ve asliyetini muhafaza ettikleri sürece geçerliliğini muhafaza etmişlerdir. İlk insan aynı zamanda ilk peygamberdir ve kendisine iletilen din, tevhid inancını içermektedir. Allah'ın eşsiz varlığı, bir oluşu, zatı ve sıfatları gibi temel inanç prensipleri ile nübüvvet ve ahiret inancı, ilahi dinlerin ortak ve değişmez ilkeleridir. Bu nedenle, İslam inanışına göre, Hz. Âdem Peygamberden Hz. Muhammed Mustafa'ya gelinceye kadar tüm Hak elçilerinin tebliğ etmiş olduğu hak dinlerin genel ismi İslam'dır.

İslam bilginleri dini tarif ederken; "Akıl sahibi insanları, kendi hür iradeleriyle bu dünyada doğru ve istikamet üzere bir yaşayışa, öte dünyada da ebedî kurtuluşa sevk eden ilahi kanun." (Tümer, 1994: ss. 312-320) olarak tanımlarlar. İnanan insanı ebedi kurtuluş yoluna eriştirecek, doğru ve istikamet üzere bir hayatın, dolayısıyla vuslatın yegâne anahtarı ve öncelikli şartının iman sahibi olmaktır. Kur'an-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde şüpheye mahal kalmayacak surette, ayan beyan belirtilen ve amentüyle formüle edilmiş olan iman esaslarının evveli, en önemlisi ise Allah'a iman konusudur. Çünkü Allah'ın varlığına inanmayan ve ilahi kudretin sahip olduğu bütün kâmil sıfatlarına iman getirmeyenlerin, kaza ve kaderden, meleklerden, peygamberlerden, kitaplardan veya ahiret gününe imandan bahsetmeleri mümkün değildir.

Necip Türk milleti İslamiyet'i kabul ettikten sonra, edebiyat sahasında özellikle şiir alanında bu yüce dini yaymış ve yaşamlarına tatbik etmişlerdir. Bu din öğretileri, Türklerin toplumsal yaşantılarında ve düşünce dünyalarında derin izler bırakmıştır. İslamiyet'in kabulüyle birlikte, "Allah, Hz. Muhammed, Kur'an-ı Kerim, Hadis-i Şerifler, Melekler, Peygamberlere ait Kıssalar, Peygamber Mucizeleri ve Tasavvuf Kültürü" gibi konular, Türklerin edebi metinlerinde sundukları şiirin estetik sanatında önemli bir yer edinmiştir. Halk şiirinde, doğrudan veya dolaylı olarak dinî unsurlar, çeşitli sanatlar aracılığıyla sıkça kullanılmış, toplumu etkilemenin ve bireyleri yönlendirmenin bir aracı olmuştur. 20. yüzyıl halk şairlerinden biri olan Mevlüt İhsanî (1928-2010)'nin şiirlerinde dinî unsurlara sıkça rastlanmaktadır. Âşık, gençlik yıllarından itibaren Erzurum'da tanınan bilinen bir âşıktır (Düzgün, 2005:149). Hikâyecilik yönü âşıklık sanatının önemli bir unsuru olarak İhsanî'de çok gelişmiştir (Cemiloğlu, 2001: 80). Bu çalışmada Mevlüt İhsanî'nin şiirlerinde din kavramı üzerinden "Allah'a İman, Hz. Muhammed Sevgisi ve Kur'an'a Bağlılığı" alt başlığında şiirlerindeki dinî muhtevanın izi sürülecektir.

MEVLÜT İHSANÎ'NİN ŞİİRLERİNDE DİNİ MUHTEVA

Allah'a İman

İslam'da, inanç dünyasının merkezinde Allah Teâlâ'ya iman yer alır. Allah'a iman, önce O'nun varlığını bilmekle başlar. Sonra bunu tasdik etmekle devam eder. Kur'an-ı Kerim, Allah'ın varlığına imanın, akıl sağlığı yerinde olan her insan için ulaştırılması son derece kolay olduğunu beyan eder. Hatta bir anlamda O'nu inkâr etmenin mümkün olmayacak derecede sarîh bir hakikat olduğunu bildirir. İnsanın, yaratılışı, varlığı dâhil olmak üzere, zerreden küreye kâinatın devranındaki her bir varlık ve zuhur eden cümle hadiseler, Allah'ın varlığının bir delilidir. Bu nedenle akıl sağlığı yerinde ve bunu doğru biçimde kullanabilen hiçbir insanın Allah'a iman etmemesi mümkün değildir. Kur'an'ın ilk muhatapları olan müşriklere "Sizi kim yarattı?" diye sorulduğunda "*Şüphesiz, Allah!*" (Ankebût Suresi, 29/64) demeleri, bunun bir göstergesidir. Öte yandan iman sadece akılla bir hakikate ulaşmak ve bunun bilgisine sahip olmaktan ibaret değildir. Akıllı olan, aklını kullanarak imana ulaşmasına vesile olacak bilgileri kendisine sağlayan duyu organları da sağlam biçimde çalışan nice insan vardır ki imana ermemiştir (Kılavuz, 2021: ss.104-106). Allah Teâlâ, bu insanlar hakkında "*Onların kalpleri (şuur ve idrakleri) vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.*" (A'râf Suresi,7/179) buyurur.

Bazı insanlar, hakikatin bilgisine ulaşırsalar da duygularının etkilenmediği, bu bilginin gönüllerine nüfuz etmediği için imanlarına ulaşamamışlardır. Bu nedenle, Allah'ın varlığını içten bir şekilde onaylamak, eksiksiz bir teslimiyet ile kabul etmek ve bu idrak hâlini tüm benliğimize hâkim kılmak gereklidir. Zira Allah, gerçek anlamda iman eden müminlerin, "*Allah anıldığında yüreklerinin titrediği, Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimseler*" (Enfal Suresi, 8/2) olduğunu bizlere bildirmiştir.

Apaçık varlığıyla bilinen Allah'ın mahiyeti hakkında tam bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Çünkü O, insan için doğrudan algılanması imkânsız olan, yani gayb âleminde bulunan bir varlıktır. Ancak O, sadece kendisine kulluk etmesi için insanı yaratmıştır. İnsanın Rabbinin kim olduğunu tanıması ve kulluk yaparken dua ve niyazla O'na yönelmek suretiyle, Esmâ-i Hüsnâ'nın esrarıyla niyazda bulunmalıdır. İnsanın genel varlık ve hayat sorularına din ve sahih bir Allah inancı dışında tatmin edici cevaplar bulması mümkün değildir. İslam, insanın "Nereden geldim? Varlığımın kaynağı nedir? Nereye gideceğim?" gibi sorularına sağlıklı ve tatmin edici cevaplar sunar. İslam'a göre, her şeyi Allah yaratmıştır ve insanın en güzel kıvamını da O vermiştir. İslam, Allah'ın insana verdiği akıl nimetiyle kendisine inanmasını ve içtenlikle ibadet etmesini ister. Ayrıca İslam, ölümden sonra ebedî bir hayatın, hesap,

mükâfat ve cezanın varlığını bildirerek geleceğe dair soru işaretlerini ortadan kaldırır. Ancak bu gerçeklere gözünü, kulağını ve kalbini kapatanlar, inkâra ve Allah'ı reddetmeye yönelebilirler. Diğer yandan, Kur'an'ın müjdelediği gerçek müminler, sadece Allah'a kulluk eden, O'nu her şeyin üzerinde tutan, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan, sadece Allah'a ibadet edip, yalnızca O'ndan korkup sakınan kimselerdir. Onlar, her şeyin ve yardımın Allah'tan geldiğini bilen, daima Allah'ı anan ve O'nun dinini tebliğ eden müminlerdir (Kılavuz, 2021: ss.106-108). Mevlüt İhsanî Allah'a iman konusunda bir şiirinde şöyle der:

“Ne gam eyle ne de ağla

Halk eyleyen Allah var ya

Canlı cinli her eşyadan

Hikmetiyle haberdar ya” (Altun ve Gürsu, 2010: 131).

“Halk eyleyen Allah var ya” mısraında; El-Hâlık, “yaratıcı” anlamındaki esma-i hüsnaya işaret vardır. El-Halîk kelimesi, sadece düzenleme ve ölçüleme gibi takdir etmek anlamına gelmekle kalmaz, aynı zamanda hiçbir örneği olmayan bir şeyi ortaya çıkaran anlamında da kullanılır. *“Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur.”* (En'am Suresi,6/1) ayetinde bu kelimenin “yoktan var etmek” anlamında kullanıldığı ve Allah'ın gökleri ve yeri yaratıcı olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda, “halk” kelimesi, Allah'ın kudretiyle, madde ve şekillerden bağımsız olarak her şeyi yaratma kapasitesini içerir. Bu ifade, bir şeyin var olmayan bir kök veya örneği olmaksızın yaratılması anlamına gelir. Canlı varlıklara atfedilen en büyük sanatlar bile, Allah'ın takdir ettiği sınırlar içinde kalır. Çünkü insan, yaratılanın tüm detaylarını anlamakta sınırlıdır ve bir hücreyi bile yaratamaz. Gerçek bir yaratma, sonsuz bir kudretin bilgisiyle ilişkilidir. Her şeyi tam ve mükemmel bir şekilde takdir ve yaratma yeteneği sadece Allah'a aittir. Kur'an'da geçen Allah'ın “el-Hâlık” sıfatı, her şeyin yaratıcısı anlamına gelir. Bu sıfat, ayetlerde başka bir yaratıcının olmadığı vurgusuyla birlikte geçer ve bu da ibadetin sadece O'na yapılması gerektiğini belirtir. Çünkü Allah'ın yaratma kuvveti, en küçük mahlûkattan en büyük yaratılmışı, insanları, hayvanları, böcekleri, kuşları, öldürme-diriltme gibi her hususları içerir (Altıntaş, 2016: ss.63-64).

“Hikmetiyle haberdar ya” mısraında ise El-Habîr, Yüce Allah'ın en güzel isimlerinden birine işaret eder. Bu isim, her şeyin gizli kalmayacak şekilde bilen anlamına gelir. El-Habîr, cisim ve ruha sahip her varlıktan, âlemde meydana gelmiş ve gelecek olan her hadiseden, hareket etme kabiliyetine haiz en küçük zerreden, alıp verilen her nefesten haberdar olanın adıdır. El-Alîm, işlerin açıkça bilen anlamına gelirken; El-Habîr, işlerin gizliliklerini bilen anlamına gelir. İki isim bir araya geldiğinde, bilmede nihayetsizlik ortaya çıkar. Bu durumda, Yüce Allah'ın mülkünde gerçekleşen işlerin hem açık hem de gizli yönlerini bilen manasındadır. Her iki ismin birlikte kullanılması, Yüce Allah'ın bilme gücünün ve kudretinin sınırsızlığını vurgular. Bu noktada, O'nun bilgisi hiçbir varlıkla kıyaslanamaz (Altıntaş, 2016: 153).

“Yakındır şah damarından

Akrabandan öz yârinden

Korkmam cehennem narından

Allah kullarına yar ya” (Altun ve Gürsu, 2010: 131).

Yukarıdaki dörtlükte geçen *“Yakındır şah damarından”* ifadesi bir ayet iktibasıdır: *“İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz; sağında solunda oturmuş iki alıcı (yaptıklarını) alıp kaydederken biz ona şah damarından daha yakınız.”* (Kaf Suresi, 50/16-17) buyurulmaktadır. Allah kulun kendisine yakınlığından daha yakın ve kalbinden geçenleri, nefsi düşüncelerini yani her halini bilmektedir. İlmî yakınlıkta da zatî yakınlıkta da Allah kuluna çok yakındır. Damarlarında akan kan gibi içinden geçenleri bilir. Kul Rabbini bilip tanırrsa kendini tanımış olur. Çünkü kulun dilediği vakit ona erişebileceği yakınlıktadır (Bursevi, 2013: c.17, ss.559-561).

“İyilik eyle öz elinden

Eksik koyma emelinden

Lütüf bekle cemalinden

Hakk Kur'an'ı yadigâr ya” (Altun ve Gürsu, 2010: 131).

Yâdigâr; “bir kimseyi veya olayı hatırlatmak üzere verilen yahut onlardan kalan şeye” denir. Hakkın cemalini hatırlamak için Kur'an'ın emirlerine uymak, ameller yapıp, kulun elinden geleni yapması ne güzeldir. Çünkü herkese kendi yaptığı için karşılığı vardır. Kul, cemal tecellilerine mazhar olmak için Allah'ın lütfuna muhtaçtır.

Tasavvuf ehli, Allah'ın ilahi lütfunu ve razılığını yansıtan sıfatları cemâl ifadesiyle dile getirmişlerdir. Kâşânî, cemâli, Allah'ın Zât'ının kendi Zât'ına tecelli eylemesi olarak beyan eder. Bu tecellinin zuhurunda her şeyin yok olmasından ve O'nu görecekt hiçbir kişinin kalmamasından ibaret olan duruma “cemâlin aşkınlığı” veya “cemâlin celâli” (celâlü'l-cemâl) denir. Diğer bir yandan, Hakk'ın insana yaklaşması hususunda vesile olan cemâl, O'nun her

şeyde ortaya çıkmasından meydana gelir. İslâm âlimleri, mutlak ve eşsiz güzelliğin Allah ve O'nun tecellilerinden ibaret olduğunu vurgulayarak ilâhî ve beşerî muhabbeti de bu bağlamda açıkla yolunu benimsemişlerdir. Gazzâlî, şekil ve sûret güzelliğini “bir şeyin, kendisine yakışan ve mümkün olan en yüksek güzellikte olmasıdır” diye tanımladıktan sonra mânevî ve ruhî güzelliklere de değinir. Her iki güzelliğin de sevgi sebebi olduğunu belirterek güzel olanın, sadece güzel olduğu için insan tarafından doğal olarak sevildiğini ifade eder. İnsanoğlu, maddî ve duyusal güzellikleri beden gözüyle, mânevî ve ruhî güzellikleri ise kalp/can gözü ile algılar. Kemâl vasfına erişen insanlar için öncelikli olan mânevî güzelliktir. Hususen gönül sahibi, ehli dil olanlar bunun büyük bir değer taşıdığına inanırlar (Uludağ, 1993: 296).

“Mevlüt İhsan kanaatten

Ayrı değil kabahatten

Mahrum etmez şefaatten

Habib-i nur-ı muhtar ya” (Altun ve Gürsu, 2010: 131).

Kulun kanaat ehli olması gerektiğini, kul olarak bazı eksiklerinin olacağını ve Peygamberimizin şefaatinin umduğunu bildiriyor.

Kıyamet gününde Allah'ın dilediği bazı kimselere lütfedeceği şefaati kullanılmak üzere şafaati birkaç kısımda değerlendirmek mümkündür. Hz. Peygamber'e özgü olan, mahşer gününde bekleyişin ve o duruşun verdiği korkudan ötürü, bütün mahlûkatın ürpererek sarsıldığı anındaki büyük şefaattir. Ayette geçen “*Gecenin bir kısmında da uyanarak sana mahsus fazla bir ibadet olmak üzere teheccüd namazı kıl ki, Rabbin seni Makam-ı Mahmud'a ulaştırsın.*” (İsra Suresi, 17/79) ifadesi, bu duruşun kıyamet günündeki insanların bir araya geleceği an olduğunu belirtmiştir. Bu durum, Hz. Peygamber'in müminlere yönelik büyük şefaati olarak nitelendirilmektedir. Cennet ehlinin va'dedilen cennete girmeleri için olacak şefaatin yanı sıra, Hz. Peygamber'in isyan etmiş ümmetinin azap yeri cehennemden girmemeleri için ettiği şefaati de önemlidir. Ayrıca, müminlerin birbirlerine edecekleri şefaatin de birçok hadis ile desteklendiği ifade edilmektedir. İman ehli olup da amelleri eksik olanların, sırat köprüsünden yürümelerinin zor olduğu durumlarda Hz. Peygamber'in Allah'a dua ve niyazda bulunarak ümmetine şefaati dilemesi söz konusudur. Öte yandan, iman sahibi tevhid ehlinin günahları sebebiyle cehennemi hak etmiş olanların cehennemden çıkarılmasıyla ilgili şefaati, Hz. Peygamber'in onlar için Allah'a yaptığı dua ile gerçekleşir. Bu şefaati, kişinin amellerine bağlı olarak sırat köprüsünden geçip geçemeyeceği konusunda etkili olabilir. Hayatlarında büyük günah işlememiş veya işlemiş olsalar bile Nasuh tövbesiyle dönen müminler, Allah'ın izniyle hiçbir azap görmeden cennete girebilirler. Ancak büyük günahlarda ısrar edenler ve Allah'a isyan edenler, cehennemden atıldıktan sonra Hz. Peygamber'in şefaati ile oradan çıkarılabilirler (Toktonaliev, 2019: ss.169-172).

Âşık Mevlüt İhsanî Allah'a imanda kavi, din uğruna Allah yolunda giden ve bu uğurda canını bile ölmekte fedakârlıktan kaçmayanlara merhaba diyor:

“Hepiniz müzeyyen yoktur bir gade

Kiminiz efendi kimiz beyzade

Hakk'ın rızasını edersiz eda

Din uğruna can verenler merhaba” (Gürsu, 2008: 174).

Din kuvvetinin önemli bir güç olduğundan hareketle, Allah rızası için inancının gereğini yerine getirenlerin duasının makbul, gönlünün hakikat incileriyle dolu olduğunu ve bilekleri bükülmez pehlivanlar gibi olduklarını beyan eder:

“Hakikatten nur doludur yüreğiz

Zül-celâle müstecaptır dileğiz

Bu cihanda büken olmaz bileğiz

Din direği pehlivanlar merhaba” (Gürsu, 2008: 174).

H. Muhammed Sevgisi

İslam'ın temel inanç esaslarından biri, Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara iletme üzere gönderdiği peygamberlere iman etmektir. Allah'ın varlığı, birliği, isimleri ve sıfatlarının yanı sıra İslam'ın odak noktalarından biri de peygamberlik müessesesidir. Dinin, peygamberler vasıtasıyla insanlara iletilmesi ve ilahi konularda tam bir bilgiye ulaşılması, peygamberlik ve peygamberlere olan imanın din içinde büyük bir önem taşımasına vesile olmuştur. İslam'a göre, her Müslümanın Allah'a imanının yanı sıra tüm peygamberlere ve elçilerin tebliğ ettiği kutsal kitaplara inanması gerekmektedir. Yüce Allah, insanlara rehberlik etmeleri ve onlara doğru yolu göstermeleri amacıyla ilk insan Hz. Âdem'den başlayarak birçok peygamber göndermiş ve dinini bu peygamberler aracılığıyla

insanlara bildirmiştir. İslam dininin esaslar gereği olarak peygamberlere inanmak, genel olarak imanın ve Allah'a olan imanın kaçınılmaz bir gerekliliği olarak ortaya çıkar (Gökçe, 2019: ss.9-10).

Tüm peygamberleri örnek alarak, bütün insanlara gönderilen ve peygamberliği kıyamete kadar devam edecek olan Hz. Muhammed (s.a.v.), diğer peygamberlerin üstündedir. O, Allah'ın en sevgili kulu, yaratılmışların en üstünü ve en hayırlısıdır. Kur'an-ı Kerim'in orijinal hâliyle gönderilmiş olması, tebliğ ettiği dinin evrensel nitelik taşıyıp kıyamete kadar devam edeceğini ve Hz. Muhammed, peygamberlerin en üstünü olduğunun beyanıdır. “*Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz...*” (Âl-i İmrân Suresi, 3/110.) ayetinde belirtildiği gibi, bir ümmetin en hayırlı olma vasfını koruyabilmesi için, peygamberinin izinde bir hayat süren en üstün varlık olmasını gerektirir (Gökçe, 2019: ss.40-41).

Türk İslam edebiyatının birinci kaynağı Kur'an-ı Kerim, ikinci temel kaynağı ise hadis-i şeriflerdir. İman edenler için en güzel ve kusursuz örnek olması, Hz. Peygamber'i Türk edebiyatının en önemli kişiliği ve kahramanı hâline getirmiştir. Türk edebiyatı genel olarak, Hz. Peygamber'e duyulan hayranlık ve sevgiyi dile getiren eşsiz bir melodiye sahiptir. Bu özel melodinin temelini ise naat-ı şerifler oluşturur. Şiir dünyasında her Müslüman şairin kendine has bir üslupla sunduğu naatlar, adeta bir vazife, bir sorumluluk veya bir hayâ kaynağıdır. Peygamber, insanın ufkuysa, naat da şiirin ufku olarak kabul edilir. Hz. Peygamber'i överek ve ondan şefaahat dilemek üzerine kurulan naatlar, edebiyatımızda en sık rastlanan türlerden biridir. (Ay, 2022: 91). Mevlüt İhsanî'nin divan biçimindeki bir naatı şöyledir:

“Bu aşkınla kebab oldum candan sevdim ziyade

Esma-i öz zikrim desen nur-i sultan Muhammed

Ne gelmiştir ne gelecek senin eşin dünyada

Cismin a'zam suresinde vech-i tâban Muhammed” (Altun ve Gürsu, 2010: 132).

Âşık, Hz. Peygamberi üstün muhabbet ile sevdiğinden bahisle “*Candan ziyade sevdiğini*” ifade ediyor. Bu gayet seçkin bir sevgidir. Bu sözün kaynağını hadis-i şerifte buluyoruz:

Hz. Ömer bir gün Rasulullah'a sevgisini şöyle ilan ediyor:

Hz. Ömer (r.a):

-”Yâ Rasûlallah! Sen bana, şu göğsümün içindeki canım dışında her şeyden daha sevgilisin.” demişti. Allah'ın Rasûlü de ona:

“Olmadı. Nefsim elinde olana yemin olsun ki sana canından da daha sevgili olmalıyım.” buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer:

“İşte şu an, sen bana şu canımdan daha sevgilisin.” dedi.

Bunun üzerine Rasûl-i Ekrem:

“İşte şimdi oldu, Ömer!” buyurdu (Buhari, el-Eyman ven-Nüzur:2, Hadis no: 6257).

Allah Teâlâ, insanlık âlemine, hatta bütün âlemlere eşsiz bir numune-i imtisal olarak çok sevdiği Allah Rasûlü Muhammed Mustafa'yı (s.a.v.) bahşetmiştir. O'nun hayatı, bütün emir ve yasakları en güzel şekilde örnekleyerek insanlığa mutluluk, huzur ve başarı getirecek ölçütleri sunmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v), toplumun her kesiminden insan için en mükemmel örnek olmuş, her meslek ve inanç grubundan insana rehberlik etmiştir. Âlemlerin Rabbi, mülkün sahibi olan Allah, kudretini ve ihsanını en sevgili kulu ve elçisi olan Âlemlerin Efendisi (s.a.v) üzerinde göstermiştir (Arslan, 2015: 35).

Müstesna vasıflarını her anlatanın söylemiş olduğu şu söz şu çok manidardır: “Ne O'ndan önce ne de O'ndan sonra O'nun gibisini görmedim” (Arslan, 2015: 66).

O, güzellik ve kemal sıfatlarının bir araya geldiği, yaratılışının eşsizliği ve ahlâki mükemmelliğiyle donatılmış bir kişiliktir. Allah, onu var ettiği surette eşsiz azamet ve keremiyle donatmıştır. Beden güzelliği, yüzündeki ihtişam, huyu ve ahlâkındaki mükemmellekle birlikte, her çeşit güzelliği bünyesinde barındırmıştır. Bu sebeple, O'nun benzerini ne önce ne de sonra gören bir kimse olmamıştır. Peygamberimiz, yüzü ve bedeniyle eşsiz bir güzellik, benzersiz bir karakter ve ahlâki üstünlük sergilemiştir. Tüm ümmeti, O'nun rehberliğinde iman ve doğru yolda ilerlemeye yönlendirilmiş, bu nedenle eşsiz bir peygamberi salat-u selam ile anmak, her müminin üzerine düşen kutsal bir görevdir. Onun yüzünün parlaklığı bütün âlemi aydınlatmıştır.

“Methin kimler son ederler lisanınan sözünen

Muharrirler yazabilmez görseler de gözünen

Senin aşkın kül eyledi yaktı beni közünen

Ta ezelden ümmetinim yolan gıryan Muhammed” (Altun ve Gürsu, 2010: 132).

Müslüman sanatçılar, genellikle ebru, hat, minyatür gibi soyutlama temelli sanatlara ilgi göstermişlerdir. Ayrıca, musiki ve şiir gibi ifade biçimleri de önemli bir yer tutmuştur. Ancak Hz. Muhammed’in (s.a.v) suretini ve sesini taklit etmek, İslam kültüründe genellikle hoş karşılanmayan bir uygulamadır. Bu bağlamda, Müslüman şair ve yazarlar Peygamberimiz Hz. Muhammed’i (s.a.v) anlatırken genellikle anlatımlarının eksik olduklarını onu söz ile a tam ve kâmil olarak anlatamayacaklarını beyan etmişlerdir (Karaca, 2018: 30).

Aşk İhsanî’de her türlü tarif eksik kalacağını belirtirken, yüreği yanan bir âşık olarak gözlerinin de yaş döktüğünü beyan ediyor.

“Aşk-ı ilâhın ihsan et bu gaflerden ayılam

Cürm ü günah hatam çoktur bu emelden sayılam

Ben Mevlüd’em her ne desen senin yolan gailem

Yoktur sana bir hediyem canım kurban Muhammed” (Altun ve Gürsu, 2010: 132).

Âşık Mevlüt, ümmet olmanın kaçınılmaz bir gerekliliği olarak Hz. Peygamber’i sevmenin önemine vurgu yapmış ve *“Yoktur sana bir hediyem canım kurban Muhammed”* ifadesiyle, hadisin kapsayıcı bakış açısını yansıtan bir perspektif sunmuştur. Şiirinde, Hz. Peygamber’e canını feda etmekten, onun huzurunda canın kıymetinin anlamsızlaşacağı temasını işlemiştir. İhsanî’nin şiirinde, Hz. Peygamber’e karşı derin bir muhabbet, saygı, edep ve itaatin izleri fevkalade bir şekilde bulunmaktadır. İhsanî, Hz. Peygamber’e duyduğu sevginin imanla bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Yunus Emre’de şöyle diyordu:

“Şol seni seven kişi komış yoluna başı

İki cihân güneşi sensün yâ Resûla’llâh

Şol seni sevenlere kıl şefâ’at anlara

Mü’min olan tenlere cânsun yâ Resûla’llâh

Şol seni sevdi Sübhân oldun kamuya sultân

Cânum yolına kurbân olsun yâ Resûla’llâh” (Tatçı, 1990: 346).

Yunus Emre’nin ilâhisinde, Hz. Peygamber’in sevgisinin yanı sıra onun yolunu takip etmenin önemine de değinilmiş, adeta sünnete bağlılığı simgelenmiştir. *“Mümin olan tenlere cansın Resulullah”* mısraına nazar edildiğinde; *“O peygamber mü’minlere kendi canlarından daha evladır.”* (Ahzab Suresi, 33/6) ayetinin Türkçe ifadesi gibi düşünülebilir. Yunus, Hz. Peygamber’i seven bir müminin onun yoluna baş koymasının gerektiğini ifade etmiştir. Yunus Emre’nin bu mısrası, iman eden bir bedeninin ancak Hz. Peygamber sevgisiyle can bulabileceği fikrini yansıtmaktadır. Âşık Yunus’un ifadelerinde, *“sana kurban edeyim can”* şeklindeki sevgi dolu sözleri, basit bir iltifat ya da sevgi ifadesi olarak değil, bilinçli bir tercihle vahye uygun bir anlam taşıdığını göstermektedir. Bu dizelerde Âşık Yunus, Hz. Peygamber’e olan sevgisinin derinliğini ve ölçüsünü vurgulamış, aynı zamanda peygambere uymayanların imansızlıkla yüzleşeceğini ifade etmiştir (Ay, 2022: ss. 96-97).

Mevlüt İhsanî’nin yukarıdaki dörtlüklerini okuyunca onun Hz. Muhammed’e sevgisini, bağlılığını, canından çok sevdiğini ve böyle bir yüksek sevginin ümmet olma şuuruyla ifade edilebileceği kanaati hâsıl oluyor.

Kur’an’a Bağlılığı

Kur’an, mahiyeti insana gizli olan bir şekilde Cebrâil aracılığıyla Allah tarafından indirilen, Arapça yazılıp okunduğunda ibadet kabul edilen mükemmel bir kelam olarak Hz. Muhammed’e nazil olan kutsal bir kitaptır. İslam’ın son peygamberine, önceki kitaplardan farklı olarak sadece belirli bir kavme değil, tüm insanlığa gönderilmiştir. Kur’an-ı Kerim, içinde 6236 ayet ve 114 sure barındırır. Allah’ın koruması altında olduğuna dair bir ayetle beraber, tahrif edilmeden günümüze kadar gelmiştir. Bu konuda *“Şüphesiz, Biz, Zikir’i (Kur’an’ı) indirdik ve muhafaza eden de yine biziz.”* (Hicr Suresi,15/9) ifadesi Kur’an’ın korunmuşluğunu vurgular. Kur’an-ı Kerim’in mushaf olarak kitap hâlini alması, Hz. Ebu Bekir döneminde vahiy kâtipleri ve hafızlardan oluşturulan bir kurul tarafından titizlikle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, yazılı metinlerden ve hafızalardan gelen bilgiler kontrol edilerek, kitap iki kapak arasına alınmıştır. Hz. Osman döneminde ise bu mushaf, çoğaltılarak İslam’ın büyük merkezlerine gönderilmiş, bir kopyası da Halife’nin nezdinde muhafaza edilmiştir (Altuntaş ve Şahin, 2011: 7).

Kur’an-ı Kerim, halk şiirinin en temel kaynaklarından biridir. Bu önemli etkisi, sadece muhtevasından kaynaklanmaz, aynı zamanda dilbilgisi ve ifade gücü açısından edebî bir şaheser olmasındandır. Kur’an’ın, sadece içeriği değil, aynı zamanda üslubu da şairleri etkileyen bir kaynak olduğunu söylemek önemlidir. İslam sanatlarının genelinde olduğu gibi, Kur’an’ın etkisi şiir sanatında da belirgindir. Kitabelerden cami mimarisine, mezar taşlarından medrese duvarlarına kadar birçok eserde, Kur’an ayetleri ve sûreleriyle süslenmiş örnekler

bulunmaktadır. Hat sanatında da Kur'ân'ın etkisi açıkça görülmektedir; el yazması Kur'ân nüshaları ve hat sanatıyla yazılmış ayetler, İslam kültürü ve sanatının zenginliğine katkıda bulunmuştur. Kur'ân'ın edebî üslubu, İslam medeniyetinin halk şairleri üzerindeki belirgin izidir. Âşıklar, eserlerinde sıkça ayet ve hadislerden alıntı yaparak, şiirlerini değerli kılmış ve Peygamberimizin şiire verdiği önemi vurgulamışlardır. Kur'ân'ın derin manası ve benzersiz dili, şairleri etkilemiş ve onlara ilham kaynağı olmuştur. Bu bağlamda, İslam kültürünün önemli bir parçası olan halk şairlerinin, Kur'ân'a büyük bir hayranlık ve takdirle yaklaştıkları söylenebilir (Yekbaş, 2010: ss.200-204).

Mevlüt İhsanî, Kur'an-ı Kerim'i tavsif ederken hayran olduğu bir güzellik abidesi olduğunu vurguyla, âşık şiirinin bir türü olan muamma biçiminde şöyle der:

“Bir dilberin meftuniyem derde deva onda var

Ağzı yoktur kelimeler dürlü lisan onda var

Yaprakları gülden aziz öğreniyim soyunu

Ağ gerdanlı melek sima huri gülman onda var” (Gürsu, 2008: 450).

Bu dörtlükte birinci mısradaki *“derde deva onda var”* ifadesi Kur'an'ın şifa oluşuna atıf yapın ayetleri hatırlatır. *“Biz Kur'an'dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için bir şifa, bir rahmettir; zalimlerin ise sadece zıyanını arttırır.”* (İsra Suresi, 17/82) Ayette ifade edilen Kur'an'ın müminlere “şifa ve rahmet” olma özelliği, genellikle manevi açıdan ele alınmıştır. Müfessirler, Kur'an'ın manevi anlamda insana ve topluma sağlık ve huzur getiren bir etkisi olduğunu vurgulamışlardır. Kur'an, imanla ilgili sorunları iyileştirir, amel ve ahlâk konusunda rehberlik eder, müminleri olumsuzluklardan korur. Aynı zamanda, kalplerdeki cehalet örtüsünü kaldırır, Allah'ın birliği ve varlığı konusundaki kuşku ve şüpheleri dağıtır. Hiç şüphesiz Kur'an, rahmet kaynağıdır; içerdiği bilgilerle din ve dünya hayatına müteallik doğruluk, sağlık ve güzellikle yaşanmasına rehberlik eder. Kur'an'ı doğru bir şekilde okuyanlara büyük ödüller kazandırır, Allah'ın hoşnutluğuna eriştirir. Müminlerin işlerindeki güçlükleri kolaylığa çevirir, kusurları düzeltir ve günahları affeder. Bu özellikleriyle Kur'an, müminlere hem dünya hem de ahiret saadeti için bir rehber ve şifa kaynağı olma niteliğini taşır (Karaman, Çağrı, Dönmez ve Gümüş, 2023: c.5, 515).

İkinci mısradaki *“dürlü lisan onda var”* ifadesi de Allah'ın Hz. Âdem'in şahsında bütün isimleri insana öğretmesini beyan içindir. *“Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip ‘Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin’ dedi.”* (Bakara Suresi, 2/31) Yüce Allah, Âdem'in yaratılışını açıklarken, meleklerin ikna edilmesi için ona dair bilgiye sahip olduğunu ve meleklerin bunu anlamalarının yeterli olacağını bildirdi. Ancak Allah, sadece kendisine güvenilen kullarının deneyim ve düşünce yoluyla bilgi edinmelerini ve öğrenmelerini istedi. Bu nedenle, Allah, Âdem'e bütün varlıkların isimlerini, maddî ve manevî kavramların adlarını ve özelliklerini öğretti. Ardından, meleklerine her şeyin gerçek anlamının ve özünün ilâhî planda mevcut olduğunu gösterdi. Allah, meleklerden, Âdem'in üzerindeki olumlu vasıfların ve yeteneklerin kendilerinde de fazlasıyla bulunduğu kanaatlerinde haklı olup olmadıklarını anlamalarını istedi. Bu deneme sonucunda melekler, Âdem'e verilen bilgi yeteneğinin kendilerine verileden farklı olduğunu anladılar ve bu sebeple Âdem'in Allah'ın halifesi olmaya layık olduğunu kabul ettiler. Allah'ın ilim ve hikmetini, Âdem'in özündeki yetenekleri gözlemleyerek daha yüksek bir derecede tasdik ettiler (Karaman vd., 2023: c.1, ss.104-105). *“Sedeflerinde saklı incilere benzeyen genç hizmetçileri (gülmanları) etraflarında dönüp dururlar.”* (Tur Suresi, 52/24) Ayetinde Arapça ibare olarak “gülman” ifadesine rastlanır. Cennetin güzelliklerinden biri olarak vurgulanan unsurlardan biri de gülman ve hurilerdir. Kutsal kitaplarda Cennet'teki kadınları ifade etmek için sıkça “huri” terimi kullanılmaktadır. *“Onlarda da güzel ahlâklı kadınlar bulunmaktadır.”* (Rahmân Suresi, 55/70) ayeti de bunlardan biridir.

“Lisanı yok her kalemede parmakları elleri

Yetmiş iki lugat söyler güzel tatlı dilleri

Ağ gerdanda bölük bölük siyah zülfün telleri

Yüz on dört zülfünün bağı gülü rehber onda var” (Gürsu, 2008: 450).

Bu dörtlükte her lisanda her dilde Allah'ın kelamının okunduğunu Kur'an'ın; bir lisana hapsedilmesinin mümkün olmayacak derecede mucize olduğunu belirtir. Yetmiş iki çeşit milletin kendi lisaneleriyle Kur'an'ın anlamını öğrendiklerini beyan eder. Kur'an'ın bazı bölümlerinin olduğuna işaretten, 114 sureyi *“Yüz on dört zülfünün bağı gülü rehber onda var”* mısrayla belirtir.

“Kapısına varır gider bütün bahtı karalar

O her derdin hekimidir merhem bulur yaralar

Ahvalini ne bilsinler ben dahi biçareler

Kudretin hazinesidir her bir ihsan onda var” (Gürsu, 2008: 450).

Kur'an, öncelikle tehlikeli hâller, özellikle inkâr gibi olumsuz durumlar karşısında insanlara öğütler vererek onları aydınlatma amacını taşımaktadır. İkinci olarak, her bir insanın iç dünyasına hitap edip manevî hastalıkları ve ahlâkî bozulmaları iyileştirmeye yönelik hükümler sunarak, insanların içsel arınma sürecine rehberlik etmektedir. Aynı zamanda, Kur'an'ın uyarılarını ve öğütlerini dikkate alıp istikamet verici hükümlerini hayatlarına uygulayan müminlere, doğru ve yanlışları ayırt etmeleri, ahiret saadetine ulaşmaları ve hak yolda ilerlemeleri konusunda rehberlik etmektedir. Bu olgunluk seviyesine kavuşan inananların Allah'ın sevgisi, ikram ve merhametiyle nihayetlenen bir kemâlat sürecine girmelerini sağlamaktadır (Karaman vd., 2023: c.3, ss.114-115). *“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt, kalplerdeki hastalıklara bir şifa, inananlara bir rehber ve rahmet gelmiştir.”* (Yunus Suresi, 10/57) Ayeti yukarıdaki çare arayan bahtı karaların, manevî hekimi ve şifasının Kur'an olduğunu ilahi kudret hazineleriyle dolu olduğunu belirtir Mevlüt İhsanî.

“Otuz bağıdır otuz kapı birdir onun kalesi

Nicesini âşık etmiş gözlerinin elası

Asla solmaz gençtir çağı üç bin onun lalesi

Otuz bağdan cevlan eder türlü seyran onda var” (Gürsu, 2008: 450).

Bir kale gibi tasavvur edilen Kur'an-ı Kerim'in otuz cüzden oluştuğu bilenen bir hakikattir. İhsanî bunu otuz kapıya benzetip, o muhkem kaleye germenin kapıları olarak otuz cüzü zikretmiştir. Yüce kitabımız okuyanı, gözüyle süreni, dinleyeni, mesajlarına kulak vereni, gönülden inananı kendine âşık etmiştir. Her devirde hükmü geçerli olduğu için gençlik çağında olduğu vafına âşık tarafından vurgu yapılmıştır. İçerisindeki Yâsîn suresinin harflerinin sayısı 3.000'dir. Mevlüt İhsanî'nin bu şiirinde zaten Kur'an'daki harf kelime, sure, cüz gibi sayılara atıflar mevcuttur. Kur'an-ı Kerim, Allah'ın bir nuru olarak insanlık âlemine gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.), doğruluk önderi olarak, hakikat yolu üzere gönderilen sadık bir elçi olarak bütün insanlığa bildirilmiştir. O, atalarının dini üzere yaşayan şirk ve gâflet içerisinde olan bir kavmi uyarmak ve onlara hakkı tebliğ etmek üzere gönderilmiştir. Kur'an, ilahi bir kitaptır ve sadece Allah'a karşı saygı ve korkuyla dolu olan samimi kişileri uyarır ki, onlar ilahi emirlere uyarsa mağfiret ve mükâfata erişirler. Ancak çıkarlarına düşkün ve kibirli kişiler, inkâr ehli ve bu nedenle azabı hak edenlerden sayılmıştır. 3.000 harften oluşan sure-i şerife; Yâ ve Sîn harflerinin başlangıcıyla, bu harflere istinaden “Yâsîn” ismi verilmiştir. Süre, Mekke'de Sure-i Furkân'dan evvel, Sure-i Cin'den sonra indirilmiştir. İniş sırası bakımından kırk birinci sıradadır. Mekke'de ilk tevhid inancının tebliğ edildiği dönemde indirildiği konusunda icma vardır. Ayetlerinin sayısı 83'tür. Yâsîn suresinin kelime sayısı; 727, harflerinin toplam sayısı ise 3.000'dir. Sürenin fazileti hakkında hadisler bulunmakta olup, okunup ezberlenmesi teşvik edilmiştir. Kur'an'ın kalbi olarak kabul edilmiştir (Cihangir, 2013, ss.20-21). Bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır: *“Yâsîn, Kur'an'ın kalbidir. Allah'ı ve ahiret gününü arzu ederek Yâsîn okuyan kimsenin geçmiş günahları affedilir. Onu ölümlerinize okuyunuz.”* (Ebû Davud Cenâiz 20; İbn Mace, Cenâiz 4; İbn Hanbel, Müsned V, 26, 27).

SONUÇ

Âşık Mevlüt İhsanî'nin şiirlerinde, dinî muhtevaya sıkça yer verdiği gözlemlenmektedir. Bu neticeyi, âşığın Allah'a olan kavi imanı ve Hz. Peygambere duyduğu derin muhabbet hâsıl etmektedir. İhsanî, çocuk yaşlarında iken gözlerini kaybetmesinin ardından, ailesi tarafından yönlendirilmek suretiyle, Kur'an-ı Kerim'den ayetler ezberlemiş, büyüklerinden dinledikleriyle de dinî bilgisini güçlendirmiş, iman kuvvetiyle hayata tutunmuştur. Âşık, Allah'a olan inancını ve O'nun kullarına yakınlığını, ilahi sevginin gönülleri teselli ettiği temasının üzerinde durmuştur. Âşık, bütün mahlukatı yaratan ve yaşatan Cenab-ı Allah'ın; insanlardan ve cinlerden, hatta bütün varlıklardan haberdar olduğundan yer yer bahsetmektedir. İhsanî, dinî muhtevalı şiirlerinde Allah'ın rahmet sıfatının ve cemel esma-i hüsnasının galebe çaldığını, Allah'ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesilmeyeceğini sıklıkla vurgulamaktadır. Gerek Yunus Emre'nin gerekse Ahmet Yesevî'nin şiirlerinden etkilenip, aynı konuları kendi yorumuyla dillendirmesi dinî edebiyat geleneğini de bildiğinin işaretidir. İhsanî, Peygamber muhabbetini ve onun şefaatine olan ümidini şiirlerinde sık sık dile getirmektedir. Görme engelli olmasına rağmen, manevî ve dinî konuları kavrayarak, duyduklarını zihin dünyasında şiir kalıbına sokmak suretiyle aktarmıştır. Ayrıca, ilham eseri olan hikmetli anlatımlar, İhsanî'nin manevî kaynaklardan beslendiğini işaret etmektedir. Âşığın şiirlerinde imanın temel prensiplerini âyet ve hadislerle destekleyen şiirsel anlatımı, sanatsal yönünü güçlü kılmaktadır.

Ayrıca, Hz. Peygamber sevgisine de sıkça değinen âşık, siyer kitaplarında, tarihî anlatımlarda, İslami eserlerdeki beyanları halk şiiri tarzında aktarır; onun insanların en hayırlısı olduğunu belirtmiştir. Muhammedî aşkın yüreğini yakıp kebab eylediğini, sevgililer sevgilisini öz canından çok sevdiğini, Peygamberimizden daha üstün birinin dünyaya gelmediğini ve asla gelmeyeceğini beyan etmiştir. Yazıyla, sözle, anlatımla Peygamberimizin vasıflarının dile getirilemeyeceğini, kendinin de bütün sanatkarlar gibi bu konuda eksik olduğunu şiirinde ifade etmektedir. Müslüman her sanatkarın duyduğu hisle; Hz. Muhammedî konu edinen eserler ortaya koyarak, kendi şiirlerinin Hz. Peygamber mevzusuyla değerlendirileceği inancını taşımıştır.

Âşık Mevlüt İhsanî, Kur'an-ı Kerim'e olan derin âşinalığıyla, şifa ayetleri başta olmak üzere birçok ayeti mealen iktibas etmiş, böylelikle Kur'an'a vukufiyetini göstermektedir. Yüce kitabımızda zikredilen kıssalardan çocuk

yaşlarda iken beslenmiş olması, onun halk hikâyesi anlatıcılığını da pekiştirmiştir. Şiirlerinde Kur'an referanslı mevzuları dile getirmesi, dinî muhtevayı zenginleştirmiştir. Ayrıca, yetmiş iki çeşit milletin kendi lisanlarıyla Kur'an'ın mealini öğrendiklerini ve okuduklarını belirtmesi, Kur'an'ın herkese hitap eden evrensel mesajlar içerdiğine dikkat çekmiştir. Mevlüt İhsanî, her türlü derdine çare arayanların manevî hekiminin Kur'an olduğunu ve ilahi kudret hazinelerinin Kur'an'da bulunduğunu vurgulamıştır. Kur'an'da harf, kelime, ayet, sure ve cüz sayılarını rakamsal ifadelerle dile getirmesi, konu hakkında dinlediklerinin belleğinde oluşturduğu muhteşem bilgi hazinesi veya muhkem bir ilhama eriştiğini göstermektedir. Dinin temel prensiplerine sıkı sıkıya bağlı olan Mevlüt İhsanî, dinî düşüncelerini ifade ettiği şiirlerinde özellikle Allah'a olan imanı, Hz. Peygamber'e duyduğu muhabbeti ve Kur'an'a olan bağlılığını sık sık vurgulamıştır. Âşıklık geleneğinin önemli motiflerinden olan, bâde, rüya gibi önemli unsurların, aşığın dinî yönünde etkili olduğu, ilham yoluyla kendine bahşedilen Mevla'nın hediyesi olan şiir söyleme kuvvetinin; kalbin sesi olarak kelimelere döküldüğünü zaten kendi şiirlerinde de ifade etmektedir. Allah'a baş eğenlerin gözyaşlarının mermeri delecik kadar güçlü olduğunu, âşıkların âhının iman kuvvetiyle birleşince toptan tüfekten daha etkili olacağını mısra mısra dile getirmektedir. İman, muhabbet ve bağlılıkla geçmeyen bir ömrün heder olacağı kanaatiyle kulun hayatı dolu dolu yaşamasını tavsiye etmektedir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, R. (2016). *Allah'ın Güzel İsimleri Esmâü'l-Hüsnâ*. Nasihat Yayınları. Ankara.
- Altun, I. & Gürsu, Y. (2010). *Âşık Mevlüt İhsanî Gizli Defterim (Yaşamı- Edebi Kişiliği-Yayınlanmamış Şiirleri)*. Körfez Belediyesi Yayınları. Kocaeli.
- Altıntaş H. & Şahin M. (2011). *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- Arslan, O. (2015). "Hadislerde Hz. Peygamber'i Sevmenin Gerekliliği". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Ay, A. (2022). "Türk Şiirinin Ufku: Hz. Peygamber". *Siyer Araştırmaları Dergisi*. (13): 89-110.
- Buhârî, İ. (2022) *El-Câmi 'u's-Sahih*. Nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. (Cilt 1-8). (2. Basım): Dâru Tavki'n-Necât. B.y.
- Bursevî, İ. H. (2013). *Rûhu'l Beyân Kur'an Meâli ve Tefsiri* (Cilt 17). (Haz.: H. Kamil Yılmaz ve diğerleri), Erkam Yayınları. İstanbul.
- Düzgün D. (2005). *Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği*. Aktif Yayınları. Ankara.
- Cemiloğlu, M. (2001). Âşık Mevlüt İhsani Hayatı ve Hikâyeciliği. *Milli Folklor*. 10 (51): 80-92.
- Cihangir, Ö. (2013). Konuları Açısından Yâsîn Sûresi'nin Tefsiri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gökçe, F. (2019). *İslam'da Peygamberlere İman*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- Gürsu, Y. (2008). "Âşık Mevlüt İhsanî'nin Yayınlanmamış Şiirleri Üzerine Bir İnceleme". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Karaca, A. (2018). "Hz. Peygamber (s.a.v) Romanda Anlatılabilir mi? İskender Pala'nın Hz. Muhammed İçin Bülbülün Kırk Şarkısı'na Eleştirel Bir Bakış". (Ed.: Akdeniz S., Avcı T.), *Hz. Peygamberi Sanatla Anlatmak*, (29-43). Sakarya Kitaplığı. Sakarya.
- Karaman, H.; Çağrırcı M.; Dönmez, İ. K.; Gümüş, S., (2023). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. (Cilt 1-5), (9. Baskı.) Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- Kılavuz, U. M. (2021). *Allah'a İman*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. Ankara.
- Tatçı, M. (1990). *Yunus Emre Divanı*. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Toktonaliev, A. (2019). "Ayat ve Hadisler Bağlamında Şefaat Kavramı". *Akademi Dergisi* (7): 161-184.
- Tümer, G. (1994). "Din". İçinde *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (DİA), (9): 312-320. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Uludağ, S. (1993). "Cemâl". İçinde *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (DİA), (7): 296. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Yekbaş, H. (2010). "Divan Şiirinde Kur'an". *İstem* (16): 199-232.
- Yesevî, H. A. (1993). *Dîvân-ı Hikmet*. (Haz.: Hayati Bice) Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. Ankara.